

פורטל הדף היומי

העלון השבועי של פורטל הדף היומי · עלון מס' 8

כ"ז בשבט תש"פ
ברכות נ"ו-נ"ו
פרשת משפטים

זמני כניסת ויציאת השבת

18:09	16:59	חיפה
18:11	17:08	בני ברק
18:08	16:53	ירושלים
18:12	17:11	באר שבע

לוח שבועי

שבת	☒	ברכות נ"
ראשון	☐	ברכות נ"א
שני	☐	ברכות נ"ב
שלישי	☐	ברכות נ"ג
רביעי	☐	ברכות נ"ד
חמישי	☐	ברכות נ"ה
שישי	☐	ברכות נ"ו

6 ברכת הגומל לאחר נסיעה ברכב

// הרב עקיבא כהנא

8 סיפורים מרתקים על הגמל הנוקם

// ד"ר משה רענן

8 השתתפות בבחירות - מצוה מהתורה

// הרב יהודה זולנר

13 "נזכרתי, אתה מהדף היומי באינטרנט"

// קהילה לומדת

הדף היומי בפרשת השבוע

הרב מתניה ידיד

"כשולחן הערוך"

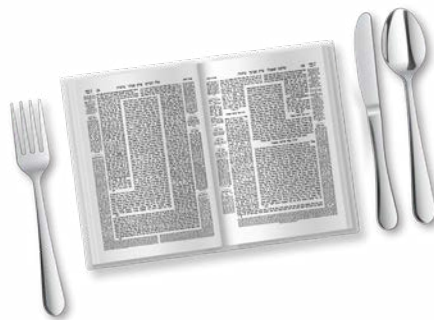
מעמדה של האשה בהלכה זו. וכפי שהיא לא תקבל יחס מיוחד כך הוא לא יקבל יחס מיוחד והיא תתייחס אליו כמו אל כל אחד ממחזרי הפתחים שהם "ממהדורי מילי" - מרבים במילים, ו"מסמרטטי כלמי" - ובגדיהם המרופטים מלאים בכינים.

במדרש אחר (שכל טוב) בפרשת בראשית כותב המדרש: "אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יצחק: יודעים היו מלאכי השרת ששרה אמנו באהל היתה, אלא מאי באהל? - כדי לחבבה על בעלה. רבי יוסי ברבי חנינא אמר: כדי לשגר לה כוס של ברכה". זאת אומרת, מלאכי השרת שיגרו כוס של ברכה לשרה וילתא פסקה כמותם.

בחמש סוגיות בש"ס מופיעה ילתא ובכולן יש דיון הלכתי/ עקרוני סביב סוגיות שונות שהגיעו למסקנה ולבירור רק אחרי דיון נוקב.

החשיבות של הבירור ההלכתי עד למסקנה מפורשת ברורה, כשולחן הערוך, מופיעה בתחילת פרשתנו. על אף סבך הדינים וחלוקתם על פי המקרים השונים, בסופו של דבר הם צריכים להיות מובנים וברורים. חלק מתפקידו של המלמד, הרב והמחנך, הוא להבהיר את הדברים, ועל אף הוויכוח הנוקב לעיתים, כמעשה ילתא, על הרב והתלמיד לברר את האמת עד שתצא כאור וכוהר הרקיע יזהירו.

שונה והיא תתברך ממנו. ילתא אינה מתדיינת עם עולא על תוכן ההלכה אלא מסרבת לקבל את עצם התפיסה שהיא אינה ראויה לכוס של ברכה וכל הברכה שלה עצמה תגיע רק על ידי בעלה. לשם כך היא נוקטת בצעדים חריפים כשבירת כדי יין, לכן, אף כשעולא נתן לה מכוס אחרת היא סירבה לקבל, כי לדעתה עולא לא שינה את דעתו אלא עשה טובה לרב נחמן ונתן לה כוס אחרת בתירוץ שגם זה בכלל הברכה.

לספר הגדול שחיבר רבי יוסף קארו הוא בחר לקרוא בשם "שולחן ערוך". בהסברו לשם זה, הוא כותב בהקדמה לספר "כי בו ימצא ההוגה כל מיני מטעמים ערוכים בכלל ושמונים סדורים וברורים". מהיכן לקוח הדמיון בין פסקי הלכה לבין שולחן ערוך וסעודה מוכנה? הדמיון לקוח מהפתיחה לפרשתנו "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". רש"י בשם המכילתא מביא את הדרישה האלוקית בפני משה ש"תשים לפניהם - כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם". זאת אומרת, תלמד אותם דברים מובנים וברורים וניתן לומר אף טעימים.

בדף נב מובא סיפור הקשור לכוס של ברכה, וסביבו נסוב ויכוח הלכתי/עקרוני בין בעלת הבית, ילתא, לבין עולא המבקר אצל בעלה רב נחמן. עולא רצה להסתפק בכך שנתן כוס ברכת המזון לרב נחמן ולא חשב שהוא צריך להעביר את הכוס גם לילתא. על כך רגזה ילתא ושברה ארבע מאות חביות יין. רב נחמן רצה לפייסה וביקש מעולא שייתן לה כוס אחרת, והוא עשה כן, אף שלא הייתה זו הכוס המקורית, והוסיף שגם הכוס הזה כלולה בברכה. ילתא סירבה לקבל את הכוס ועלבה בעולא שדבריו הם כרוכלי עיירות המרבים דברים שאין להם ערך. הוויכוח בין ילתא לבין עולא הוא האם היא צריכה לקבל כוס של ברכה או מספיק שבעלה

מוקדש לרכואת

איתמר רפאל בן הדס

מוקדש לרכואת

שרונה עליזה בת יפה

מוקדש לרכואת

רחל בת יוכבד

מוקדש לרכואת

אלעד צפריר בן דנה

האם מעשה האדם מביא לקדושה? ברכות נא ע"נ

סוגיות רבות בנויות משלשה חלקים. הראשון והשלישי הם על נושא הסוגיה, והם יכולים להיקרא ברצף, בהתעלם מהחלק השני. עיון בחלקים הללו, מצביעה על תקבולות בין שני החלקים. החלק השני בסוגיה, מרכז הסוגיה, הוא על נושא משיק לסוגיה, אך ניתן היה לקרוא את הסוגיה בלעדיו. בכל זאת, עיון במרכז הסוגיה מוביל להתבוננות מחודשת על הסוגיה כולה.

במשנה נאמר בתחילת הפרק השמיני: אלו דברים שבין בית שמאי ובין בית הלל בסעודה. בית שמאי אומרים: מברך על היום ואחר כך מברך על היין, ובית הלל אומרים: מברך על היין ואחר כך מברך על היום. החלק הראשון של הסוגיה (1-2). נא, ב: תנו רבנן - נב, א: בבת קול) הוא על שיטת בית הלל ועל ההלכה במחלוקת זו. מרכז הסוגיה (3-5). וסברי - כמשוי) הוא על ברכת היין וההבדלה. והחלק השלישי של הסוגיה (6-7). וסברי - דב"ש) הוא על שיטת בית שמאי ועל הכוס בברכת המזון.

החלק הראשון והשלישי מקבילים זה לזה, ובעוד הראשון מצביע על שיטת בית הלל והסברה, השלישי מצביע על שיטת בית שמאי. החלק השני של הסוגיה איננו קשור ישירות למשנה, שכן בה כתוב רק על ברכת היין ועל הקידוש, ולא כתוב על ההבדלה. ובכל זאת, מתוך הבנת הדין בהבדלה, ישנה הבנה חדשה ביחס שבין הקידוש וברכת היין למעשי האדם.

ביחס להבדלה נאמר בגמרא, שגם בית שמאי סוברים להקדים לה את ברכת היין, כדי שהשבת לא תיראה כאילו היא משוי עלינו. ומכאן, שבית שמאי סוברים, שיש להקדים את הקידוש כמה שאפשר, כדי שנכניס את השבת ונצביע על חביבותה בעינינו. נראה, שזו גם כוונתם בברייתא: "שהיום גורם ליין שיבא, וכבר קדש היום ועדיין יין לא בא". לעומתם, בית הלל סוברים, שהקדושה של השבת איננה קשורה לברכה, והיין הוא זה שגורם לברכה שתיאמר. אם כן, שיטות בית שמאי ובית הלל הן שתי שיטות ביחס לקדושת השבת, אם זו קדושה שקשורה למעשה האדם (כבית שמאי), או שקדושת השבת קבועה וקיימת, והאדם רק מצטרף לקדושה הקיימת, ואומר את הברכה על היין (בית הלל).

שיטת בית שמאי בהקצנה מובילה גם לזה, שאין גם צורך לברך ברכת המזון על יין, שכן מעשה האדם מחייב גם ברכת המזון, והברכה איננה קשורה לברכת היין. שיטה זו באה לידי ביטוי בברייתא ששנה רבי חייא: בית שמאי אומרים: מברך על היין ושותהו, ואחר כך מברך ברכת המזון. בכל זאת, מצביעה הגמרא על כך, שיש תנא הסובר כי בית שמאי הולכים לשיטתם רק ביחס לקדושת היום, אך ברכת המזון טעונה כוס גם לשיטתם.

להזמנת שיעורים: weingort@gmail.com

המאריך בתפילתו ברכות נה ע"א

שלא יהא משתבח בעצמו על שהפליג בכוונה ויחשוב בעצמו שהוא ראוי להיות נענה עליו."

תפילתו של אדם כזה מתמקדת בעצמו וברצונותיו, ואין בה התבטלות כלפי הקב"ה. אדם המאריך בתפילה כזו לא יזכה לאריכות ימים, בדומה למי שמאריך על שולחנו שלא יזכה לאריכות ימים אם אכילתו תהיה אגואיסטית בלבד אלא רק אם ההארכה על השולחן תהיה למען אחרים, כפי שנאמר בהמשך הגמרא: "המאריך על שולחנו - דלמא אתי עניא ויהיב ליה".

אפשרות אחרת להבין את איסור עיון התפילה נלמדת מתוך דברי רבי חייא על כך שהמאריך בתפילתו ומעיין בה בא לידי כאב לב. כאן לא מדובר דווקא באדם אנוכי בעל ביטחון עצמי מופרז, אלא באדם שמתאמץ בכל כוחו להתפלל תפילה כל כך טובה עד שהקב"ה לא יוכל לסרב לה. תפילה כזו לא מזכירה את עוונותיו של האדם, אך היא מביאה לידי כאב לב כאשר אין היא נענית. בהקשר זה יש להשוות את המאריך בתפילה לדוגמא השלישית שאותה הזכיר רבי יהודה, המאריך בבית הכסא:

"המאריך בבית הכסא מעליותא הוא? והתניא, עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתונות... ויש אומרים: אף התולה עצמו בבית הכסא יותר מדאי! לא קשיא, הא - דמאריך ותלי, הא - דמאריך ולא תלי".

אריכות הימים שאותה מבטיח רב יהודה איננה בהכרח עניין כמותי, אלא עניין איכותי. אריכות ימים זו מובטחת למי שחי את חייו באריכות ובמתנינות, מתפלל בסבלנות ואף שוהה בבית הכסא כראוי. אך אריכות ימים זו לא תגיע למי שמאריך בתפילתו דווקא מתוך לחץ ודחיפות לקבל כאן ועכשיו את כל רצונותיו. תנועה נפשית כזו הפוכה לחלוטין לאריכות שאותה שיבח רב יהודה, ואין היא מועילה לאדם לא בתחומים הגופניים ולא בתחומים הנפשיים והרוחניים.

הגמרא (נד:-נה). דנה בסתירה לכאורה בין מימרות שונות העוסקות במי שמאריך בתפילתו:

"אמר רב יהודה: שלשה דברים המאריך בהן מאריך ימיו ושנותיו של אדם: המאריך בתפילתו, והמאריך על שולחנו, והמאריך בבית הכסא. והמאריך בתפילתו, מעליותא היא? והאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל המאריך בתפילתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר: תוחלת ממשכה מחלה לב! ואמר רבי יצחק: שלשה דברים מזכירים עוונותיו של אדם, ואלו הן: קיר נטוי, ועיון תפילה, ומוסר דין על חבריו לשמים! הא לא קשיא, הא - דמעין בה, הא - דלא מעין בה. והיכי עביד? דמפיש ברחמי".

מסקנת הגמרא היא שיש לחלק בין מי שמאריך בתפילתו ולא מעיין בה (שמאריך ימיו ושנותיו) ובין מי שמאריך בתפילתו ומעיין בה שעליו נאמרו דברים שליליים.

אריכות הימים שאותה מבטיח רב יהודה איננה בהכרח עניין כמותי, אלא עניין איכותי. אריכות ימים זו מובטחת למי שחי את חייו באריכות ובמתנינות

מהו אותו 'עיון' שמבדיל בין תפילה רצויה ובין תפילה שאינה רצויה?

אפשרות אחת ניתן ללמוד מתוך דבריו של רבי יצחק, שמנה את עיון התפילה בין הדברים המזכירים עוונותיו של אדם, יחד עם קיר נטוי והמוסר דין חברו לשמים. בשלושת המקרים הללו מדובר באדם שבטוח מאוד בזכויותיו, ומרשה לעצמו להסתמך על כך וללכת במקומות מסוכנים או להציב את עצמו למשפט מול חברו. ה'עיון' במובן זה הוא מחשבתו של האדם ש"מגיע לו" שתישמע תפילתו, כפי שמסביר המאירי על אתר:

"שלא יהא מעיין בה, רוצה לומר

מו"ל: עמותת פורטל הדף היומי. עורך: הרצל שפירא. טלפון: 072-2326999. דוא"ל: daf-yomi@daf-yomi.com

אתר אינטרנט: www.daf-yomi.com. אפליקציות: iPad | iPhone | Android. | פישו אותנו ב-fb

להקדשות: 072-2326999. לתרומות: daf-yomi.com/truma. התרומות מוכרות לצורך החזר מס לפי סעיף 46.

ניתן לקבל את העלון מידי שבוע ישירות בדוא"ל | העלון זמין גם באתר האינטרנט ובאפליקציות. כל מאמרי העלון בהרחבה ומאמרים רבים נוספים - באתר! נא לשמור על קדושת העלון והתכילה.

ברכה על ניסים

ברכות נד ע"א

"הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, אומר: ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה" (ברכות פ"ק ט' משנה א').

הבבלי (ברכות נד ע"א) שואל: "אניסא דרבים מברכין, אניסא דיחיד לא מברכין? והא הוא גברא... אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה; אתא לקמיה דרבא, ואמר ליה: כל אימת דמטית להתם - בריך ברוך שעשה לי נס במקום הזה?". - הבבלי שואל מדוע רק על נס של רבים מברכים ועל נס של יחיד לא, הרי יש לנו דוגמאות של ברכה על נס של יחיד: כמו אותו אדם שנעשה לו נס וניצל מהצרה ופנה לרבא לשאול אותו מה לעשות, ורבא אמר לו שכל מקום שיגיע לשם יברך: "שעשה לי נס במקום הזה".

ומתוך הבבלי: "אמר: אניסא דרבים כולי עלמא מחייבי לברוכי, אניסא דיחיד - איהו חייב לברוכי". - המשנה דיברה על נס שכל אחד מישראל חייב לברך, אך על נס שנעשה לאדם פרטי, אדם אחר לא צריך לברך.

למסקנת התלמוד הבבלי עולה שאדם יכול לברך על ניסים שלא נעשו לו אישית רק אם הם התרחשו לעם ישראל כולו.

שיש לאדם שייכות אליו, כגון: רב שלימד אותו, אבא שגידל אותו, אדם שעבורו הוא מודל הערצה כמו יואב בן צרויה וחבריו, או אדם שהנס שנעשה לו מחזק את קידוש השם בעולם. יתכן מאוד שגם על כל אלה האדם צריך לברך בדיוק כמו שמברך על נס שנעשה עבורו.

להבנת הירושלמי, כאשר מדובר על האדם עצמו, אין מדובר רק על גופו הפיזי של האדם, אלא על מכלול אישיותו שבאה לידי ביטוי גם בדמויות מיוחדות נוספות, כמו אלו שמוזכרות בירושלמי, דמויות שמעצמות מאוד את אישיותו.

בנוסף, הירושלמי מרחיב את ההסתכלות הציבורית בנושא ההודאה. אנשים כמו יואב בן צרויה, גיבור ישראל, ואנשים שנקדש בהם שם שמים, הופכים מאנשים פרטיים לאנשים ציבוריים, ולכן מסתבר מאוד שנודה על ניסי הצלתם. ועוד מרחיב הירושלמי לדעה אחת את החובה לברך גם על נס שנעשה לשבט. ההסתכלות הציבורית בולטת מאוד בתלמוד הירושלמי.

הירושלמי (ברכות ט, א) מרחיב את הדין ואומר:

"מהו שיברך אדם על נסי אביו ועל נסי רבו ואם היה אדם מסוים כגון יואב בן צרויה וחבריו ואדם שנקדש בו שם שמים כגון חנניה מישאל ועזריה וניסי שבטים (לדעת מי שאומר שכל שבט ושבט נקרא קהל)".

הירושלמי תופס שלא רק לאדם שעבורו נעשה הנס יהיה מוטל לברך, אלא גם אם מישוה

להבנת הירושלמי, כאשר מדובר על האדם עצמו, אין מדובר רק על גופו הפיזי של האדם, אלא על מכלול אישיותו שבאה לידי ביטוי גם בדמויות מיוחדות נוספות, כמו אלו שמוזכרות בירושלמי, דמויות שמעצמות מאוד את אישיותו

אגדה בדרך

חיים אקשטיין

ובטובו חיינו

ברכות נ ע"א

הטוב שמושפע עלינו מאת ה' באופן הרחב ביותר.

בנוגע לדיוק השני יש מחלוקת: "בטובו חיינו" או "בטובו חיים". אם נמשיך את הקו שראינו זה עתה, נצטרך למצוא את הניסוח שמביע את השפע האלוקי ללא צמצום. הניסוח הנכון יהיה לכאורה "בטובו חיים", שכן הקדוש ברוך הוא מחייה את כל העולם, לא רק אותנו המברכים. זו עמדתם של נהרבלאי, אך להלכה נפסק שצריך לומר "חיינו". למה לצמצם את ההודאה לנקודת מבטנו?

לאור פירוש המהר"ל, נראה כי יש צורך להודות בגוף ראשון. על הטוב האלוקי צריכה להיות עדות אישית, מתוך חוויה ממשית שחוונו. ברכה איננה הצהרה אמונית-שכלית אלא הבעה של מה שאנחנו מרגישים. לכן אנו צריכים לחוש את ההנאה, להיפגש באברינו וחושנו עם הטוב האלוקי, עד שנוכל להגיד בפה מלא: ובטובו חיינו.

ההכרעה לומר "ובטובו חיינו" אינה רק מילולית, אלא גם חוויתית-רגשית. אם לא נהנה, אם נחיה תוך קהות חושים ואדישות לטוב שבבריא, לא נוכל להודות לקב"ה בשלמות. מי שיועד ומרשה לעצמו לחיות טוב - יכול לקדש את שם ה' בברכה "ובטובו חיינו".

על כל עולם הברכות אפשר לשאול שאלה עקרונית: הברכות מבוססות על ההנאה שלנו. אולם מה זה משנה אם האדם נהנה או לא? האם לא ידענו קודם שהקב"ה בורא את פרי העץ? האם לא נוכל להגיד שהקב"ה זן את העולם גם בלי לאכול לחם?

הברכות מבוססות על ההנאה שלנו. אולם מה זה משנה אם האדם נהנה או לא? האם לא ידענו קודם שהקב"ה בורא את פרי העץ? האם לא נוכל להגיד שהקב"ה זן את העולם גם בלי לאכול לחם?

רבי יהודה הנשיא עומד על שני דיוקים בברכת הזימון. בזמנו היה יותר מנוסח אחד לברכות, והיה לו חשוב להבהיר מה הגרסה הנכונה. ועדיין, צריך להבין מה הבעיה בנוסח השגוי, שבגללה רבי טוען שמי שטועה בו הוא בור. האם יש בו בעיה עקרונית?

הדיוק הראשון הוא "בטובו" ולא "מטובו". "בטובו" פירושו שהקדוש ברוך הוא מצדו משפיע לנו את כל טובו, והאומר "מטובו" מצמצם את מידת הטוב. הבן איש חי מסביר שיש בזה בעיה של קטנוניות, חוסר הכרת הטוב, תפיסת הטוב שאנו מקבלים בתור טוב חלקי בלבד. לפי דיוק זה, לכאורה, עלינו להביע את

שדר או שלח?

ברכות נא ע"ב

בגמרא הוא: "שֶׁלַח לָהּ: כֹּל הָאֵי [=כל זה] נִבְגָּא דְבִרְכָתָא [=גביע של ברכה] הִיא".

א. יש מבארים ש"שלח לה" היינו שליחת כוס: עולא בסופו של דבר נכנע ושיגר לה כוס אחר כפי שביקש רב נחמן, אלא שהוא הוסיף ומסר לה מסר מילולי (או כדי לפייסה, או כדי להבהיר שהוא לא חזר בו). בביאור זה יש שני דחקים לשוניים: (1) חסר פֻּעַל אמירה, ונאלצים "להשלים" אותו: "שלח [לה] עולא כוס יין ואמר [לה...] (2) לא מובן מדוע רב נחמן נוקט פעמיים בשורש שד"ר בשתי בקשותיו שהכוס ישוגר אל ילתא: "לִישְׁדֵּר/נִשְׁדֵּר לָהּ כֶּסֶא" - לעומת העברת המסרים המנוסחת בשורש של"ח: "שֶׁלַח לָהּ", וכן בהמשך, ב"עקיצה" שהחזירה ילתא: "שֶׁלַח לָהּ".

ברם, לפי החילוק הנ"ל, "שֶׁלַח" בארמית בבבלי הוא שליחת מִסָּר מילולי!

ב. יש מפרשים שזהו מִסָּר מרגיע ומפייס ששולח רב נחמן לאשתו, בנוסף לבקשתו החוזרת מעולא שישלח לה כוס אחר. גם ביאור זה מעט דחוק, כי חסר ו': היינו מצפים שיהיה כתוב "אמר ליה רב נחמן לעולא... [ו] שלח לה". ללא ו', משמע שהשולח הוא עולא.

"אמר ליה רב נחמן: נִשְׁדֵּר לָהּ מִר כֶּסֶא אַחֲרֵינָא. שֶׁלַח לָהּ: כֹּל הָאֵי נִבְגָּא דְבִרְכָתָא הִיא". שֶׁלַח לָהּ: "ממהדורי מילי ומסמרטוטי כלמי".

הבנת המילים הארמיות תורמת להבנה נכונה ומדויקת של התלמוד. נדגים זאת מתוך מילון "לשון לימודים" של אמו"ר, הרב יצחק פרנק, הי"ו, שנמצא ב**מדור המילונים בפורטל הדף היומי**.

מה בין שידור לשליחה?

שורש של"ח משמש בלשון התורה הן לשליחת דברים מוחשיים (כמו "וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת גְּדֵי הָעִזִּים", בראשית לח, כ) והן לשליחת דיבורים ("וְהָיָה שֶׁלַחָה אֶל תְּמִיָּה לְאָמֹר: לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלָה לוֹ, אֲנֹכִי הָרָה, שֵׁם, כֹּה). בארמית של התלמוד הבבלי אנו מוצאים שיש לפעל העברי "שֶׁלַח" (בבבלין קל) שני פעלים מקבילים: "שֶׁלַח" וגם "שִׁדֵּר". עיון במסכת מגילה (ו ע"ב) יגלה שיש בידול משמעות בין פעלים אלה: "רבי יהודה נשיאה שִׁדֵּר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא [= ירך של עגל משולש] וגרבא דחמרא [= ונאד יין]. שֶׁלַח ליה: קיימק בנו רבינו 'ומשלוח מנות' [שהרי שלח שתי מנות: ע"פ רש"י]."

רבי יהודה נְשִׂיאָה נתן לשליחו שתי מנות (בשר ויין) כדי שייבאם לרבי אושעיא ידיו. פעולה זו מתוארת בשורש הארמי שד"ר. לעומת זאת, השליחות בכיוון השני, ששלח רבי אושעיא אל הנשיא לא מתוארת בשורש שד"ר, כי הוא לא שלח בחזרה "משלוח מנות", אלא הוא העביר באמצעות השליח מִסָּר מילולי, המובא מיד בצייטוט ישיר: "קיימת בנו רבינו...". לשליחות כזו משמש בארמית הבבלי שורש של"ח (בבבלין קל).

בזמן לימוד גמרא השאֵר

את העברית החדשה בצד!

חילוק זה הפוך ממה שמקובל בעברית החדשה: אנו רגילים "לשלוח" גם הודעות וגם דברים פיזיים, כמו משלוחים ותכילות; ואילו שורש שד"ר התייחד בלשוננו להעברת מידע ומסרים באלחוט (שדִּרְגֵּי רשות השידור העבירו שִׁדֵּר בשידורי הרדיו), וגם לשידור תחושות ומסרים בלתי מילוליים (כמו ביטחון עצמי, זלזול וכו'). אך בבבלי המצב הפוך: שד"ר הוא המוחשי.

מה שלחו לילתא?

לאור הנ"ל, נעיין במסופר במסכת ברכות (נא ע"ב) על עולא שהתארח בבית רב נחמן ואשתו יִלְתָּא (וי"ג: יִלְתָּא). אחרי שילתא כעסה על העלבון שעולא לא נתן לה לשתות מכוס של ברכה והלכה לבית היין ושברה בחמתה 400 חביות של יין. ניסה לפייסה רב נחמן בעלה בבקשו מעולא: "נִשְׁדֵּר לָהּ מִר כֶּסֶא אַחֲרֵינָא" [= ישלח לה אדוני כוס אחר].

האם עולא נאות לבקשת מארחו לשלוח כוס חלופי לפייס את בעלת הבית? המשפט הבא

המגיב לבקשת רב נחמן ממנו. נראה כי פשט הגמרא הוא שעולא עומד בסירובו, ובמקום לשעות לבקשת מארחו לשגר לילתא כוס, הוא מעביר מִסָּר עוקצני: למראה נחלי היין הזורמים ממאות החביות ששברה ילתא, סונט בה עולא: "כל זה" [=היין שנשפך מהחביות] "זהו כוס הברכה", כלומר: "שתי את היין שנשפך מהחביות שֶׁשִׁבְרָתָּ במו יְדֶיךָ!"

ויתכן שרמז יש כאן לדרשת חז"ל מהכתוב בפרשת משפטים (שמות כג, כה): "וַיִּבְרַךְ אֶת לְחֶמֶךְ וְאֶת מִימֵיךְ" - "כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים, אינו בכלל ברכה" (עירובין סה ע"א). ובס"ז (או"ח רצו, א) באר דהיינו שלא יתרגז אדם בביתו, ואפילו אם יארע לו היוזק כמו שנשפך יין ע"י אחד מבני הבית, יחשב לו כאלו היה מים, כי הכעס מביא לבית את הפך הברכה (סוטה ג, ב).

באופן זה מובן דיוק לשון התלמוד בבידול שבין "שֶׁלַח" ל"שִׁדֵּר".

למאמר המלא:

מוקדש לאמו"ר, הרב יצחק פרנק

מחבר המילון התלמודי

The Practical Talmud Dictionary

בהגיעו לגבורות

יפוצו מעיינותיך חוצה עוד שנים רבות בסִּיעָתָא דְשְׁמַיָא,

ובְרִיּוֹת גּוֹפָא וְנִהוּרָא מְעֻלָּא יחד עם אמנו מורתנו מרשה שתחיה

יש לך שאלה בגמרא?

רוצה לכתוב חידוש?

רוצה לענות על קושיות של לומדי דף יומי?

רוצה לשתף את כולם בהגיגים על הדף?

רוצה לפרסם מידע מעניין

ללומדי הדף היומי?

הצטרף לפורום הדף היומי <<

(זמין גם באפליקציה)

עשרות מצטרפים חדשים

מאז תחילת הסבב החדש!

ברוב עם הדרת מלך

ברכות נג ע"א

כן כשאחד מברך ברגע אחד וכולם מקשיבים ועונים אמן. ואילו לדעת בית שמאי עדיף שכל אחד יברך לעצמו בגלל שריבוי הברכות [ואוושא מילתא] דווקא הוא הוא "ברוב עם הדרת מלך".

נראה שהמאירי גרס ש'ביטול בית המדרש' הוא טעמייהו דבית הלל! והאמת שיש בזה הרבה מן הסברא, שהרי אם כל אחד מברך לעצמו מן הסתם יקח זמן עד שיסבו את תשומת ליבו של כל אחד ואחד, והגר יעבור בין כולם. מה שאין כן כשאחד מברך ברגע אחד וכולם מקשיבים ועונים אמן. ואילו לדעת בית שמאי עדיף שכל אחד יברך לעצמו בגלל שריבוי הברכות [ואוושא מילתא] דווקא הוא הוא "ברוב עם הדרת מלך"

ואכן כגירסה זאת רואים בילקוט המכירי למשלי (מהד' ירושלים תשכ"ח עמ' לד), המעתיק את דברי הגמרא כך: "בית שמאי אומרים כל אחד ואחד מברך לעצמו, משום שנאמר 'ברב עם הדרת מלך'. ובית הלל אומרים אחד מברך לכולן. מאי טעמא? משום בטול תורה".

לפי זה דברי הרמב"ם עולים בקנה אחד: דווקא משום ביטול תורה אחד מברך לכולן, ולכן גם אין אומרים 'רפואה' בבית המדרש.

[תודתי נתונה לידידי הרב ליאור יעקובי, שממנו למדתי את כל העניין]

מכוח זה הקשה הלחם משנה' על הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה ד, ט) שפוסק כדעת בית רבן גמליאל: "ואין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה בלבד, אפילו מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה בבית המדרש, ואין צריך לומר שאר הדברים". והרי כאן מבואר שדעת בית ר"ג היא כדעת בית שמאי.

קושיא זו בנויה על ההנחה שלדעת בית הלל עיכוב הזמן המועט שנדרש לעניית אמן [או להתארגנות לשמיעת הברכה] אינו גדול, ואין צורך להקפיד עד כדי כך על ענין ביטול תורה. אבל כמובן אפשר לומר שגם בית הלל מודים שיש ענין ביטול תורה אפילו בשיעור מילה אחת, אלא שהם סוברים שלצורך הידור הברכה אפשר לבטל תורה. לפיכך במקרה של 'מרפא' שאין שם מצוה, אסור להיבטל מתורה כדי לאחל לחברו 'מרפא'. בזה מיישב הלחם משנה גם את דעת הטור הפוסק (או"ח סי' רצח) כבית הלל, וכבית רבן גמליאל (שם סי' רמו), וכן סובר הגמון-אברהם (או"ח שם ס"ק יח).

אלא שיתכן כי אין סתירה כלל! מדברי המאירי כאן נראה שהיה לו נוסח אחר בגמרא, וכה לשונו: "היו יושבים בבית המדרש והביאו לפניהם [אור], אחד מברך לכלם וכלם מתכוננים לשמוע ועונים אמן, ואין כלם מברכין לעצמן מפני בטול בית המדרש, על דרך שאמרו של בית ר"ג לא היו אומרים מרפא בבית המדרש מפני בטול בית המדרש" (ראה 'תוספתא כפשוטה' עמ' 97).

נראה שהמאירי גרס ש'ביטול בית המדרש' הוא טעמייהו דבית הלל! והאמת שיש בזה הרבה מן הסברא, שהרי אם כל אחד מברך לעצמו מן הסתם יקח זמן עד שיסבו את תשומת ליבו של כל אחד ואחד, והגר יעבור בין כולם. מה שאין

בדף נג ע"א מובאת מחלוקת בית שמאי ובית הלל לגבי ברכת 'מאורי האש' של מוצאי שבת שנאמרה בבית המדרש. באותה תקופה נהגו לברך על הגר בנפרד, ולא כחלק מסדר ההבדלה (מאירי כאן). לפיכך כשהיו יושבים בבית המדרש בעת יציאת השבת, היו מביאים גר וכולם היו מברכים עליו ביחד.

וכך נאמר בברייתא שם:

"היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפניהם. בית שמאי אומרים: כל אחד ואחד מברך לעצמו; ובית הלל אומרים: אחד מברך לכולן, משום שנאמר: ברב עם הדרת מלך. בשלמא בית הלל מפרשי טעמא, אלא בית שמאי מאי טעמא? - קסברי; מפני בטול בית המדרש".

טעמם של בית הלל נראה ברור, כפי שאומרת הגמרא: כשאחד מברך בקול וכולם שומעים ואומרים 'אמן' מתקיים כאן ענין של ברוב עם הדרת מלך, מה שאין כן כשכל אחד מברך לעצמו. אבל טעמם של בית שמאי קצת טעון ביאור: הרי גם כשכל אחד מברך לעצמו הוא מפסיק רגע מלימוד התורה, מה זה משנה אם אחד יברך ויוציא את כולם? תלמידי רבינו יונה עומדים על כך, ומפרשים שכשאחד מברך לכולם הם צריכים לענות אמן, נמצא שהם מבטלים תורה כשיעור עניית 'אמן' יותר משאם היו מברכים בעצמם. אך קשה להבין שהתארכות מילה אחת תחשב ביטול תורה. ובמעדני יום טוב (על הרא"ש, סימן ג, א) פירש שבאופן שאחד מברך את כולם צריכים שכל הקהל ישתתק קודם כדי שישמעו הברכה, והתארגנות זו לוקחת זמן, וזוהי הבעיה של ביטול תורה יותר מאשר אם כל אחד מברך לעצמו.

בהמשך אומרת הגמרא: "תניא נמי הכי: של בית רבן גמליאל לא היו אומרים 'מרפא' בבית המדרש, מפני בטול בית המדרש".

חדש על המדף

עיוני תוספות

הרב י. מ. קרויס

דברי התוספות על כל המסכת - ערוכים עם ביאורים ועיונים, בסגנון קולח ותמציתי. החיבור היחיד, המלקט את עיקרי המפרשים ומראי מקומות על כל תוספות ותוספות, ומהווה עזר נפלא, הן ללומדים בעיון והן ללומדים בבקאות. יצא לאור על מסכת ברכות ומסכת שבת.

ניתן להשיג אצל המחבר רח' חזון איש 21 ב"ב טו. 03-800-4000

ספר חדש

ברכת הגומל לאחר נסיעה ברכב ברכות נד ע"ג

הוכיח מדבריו שהולכי דרכים אינם אנשים שנכנסים לסכנה מיוחדת, אלא על עצם ההליכה מחויבים לברך הגומל, אחרת לא היה הדבר שכיח יותר ממצאיויות אחרות. ניתן לדחות את ראייתו ולומר שכוונת רב היא שמכיון שהולכי דרכים כל כך שכיחים, הרי שבפועל יש גם יותר מקרים של סכנה בהם ביחס למקרים שאינם שכיחים כל כך.

הטור (או"ח ריט) כתב שמשמע מהרמב"ם שלא רק אדם שהלך במדבר חייב לברך, אלא שעל כל דרך שאדם יוצא מהישוב וחוזר מברך הגומל, וכלל לא הזכיר שצריך שייכנס למקום סכנה. ומסביר הבית יוסף שלמד זאת מזה שהרמב"ם שינה מלשון הגמרא וכתב "הולכי דרכים" ולא "הולכי מדבריות", ומשמע שגם בלי שנכנסו לסכנה מיוחדת. ר' אלעזר סגל (יד המלך ברכות י, ח) כותב שמוזה שכתב הרמב"ם: "והולכי דרכים כשיגיעו לישוב", משמע שהברכה היא לא על עצם הדרך, אחרת לא היה צריך להוסיף שיגיעו לישוב, אלא הברכה היא רק במקרה שיש סכנה בפועל (לדבריו, הרמב"ם סובר כדברי המאירי).

הרא"ש כתב ש"נהגו באשכנז ובצרפת שאין מברכין ברכת הגומל כשהולכים מעיר לעיר דבירא להו שלא הצריכו להודות אלא הולכי מדבריות דשכיחי ביה חיות ולסטים", ואילו הבית יוסף כתב בשם האבודרהם שנהגו לברך על כל דרך שאדם הולך מביתו לעיר אחרת אם הדרך ארוכה מפרסה. (וכך נראה שעולה מהבנת הטור ברמב"ם), וכך כתב בשו"ע (ריט, ז) שהוא מנהג ספרד. ערוך השלחן הוסיף ש"בזמנינו לא שייך כלל ברכת הגומל אפילו בנסיעות רחוקות, אם לא דרך הים ומדבריות, אבל ביבשה ובישוב לא שייך ברכת הגומל בזמנינו, ומימינו לא שמענו מי שיברך ברכת הגומל בבא מן הדרך המורגלת, ורק תפלת הדרך יש חיוב לאומרה בכל מקום". כלומר, לדעת ערוך השולחן אין לומר ברכת הגומל בכלל בדרכים רגילות, וכל מה שדובר בגמרא בירושלמי ובראשונים זה רק על זמנים שבה הדרך היתה בחזקת סכנה, ומרוחקת

"ארבעה צריכין להודות - יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים... הולכי מדברות מנלן? - דכתיב: תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו, ויצעקו אל ה', וידריכם בדרך ישרה, יודו לה' חסדו".

בגמרא מוזכר שאנשים שהלכו במדבר צריכים להודות. האם אנשים שהולכים בדרך שאינה מדברית צריכים גם הם להודות? המאירי מביא שיש מי שאומר שבגמרא מדובר דווקא בהולכי מדבריות שתעו בדרכם, או יורדי הים שאירעה להם סכנה מיוחדת, וניצלו ממנה, אך אם לא נכנסו לסכנה מיוחדת - אינם צריכים לברך. הוא כותב שכך גם מוכח מהפסוקים המובאים בגמרא שמתואר בהם את הסכנות שעברו יורדי הים. אך המאירי כותב שלדעתו כל הולכי דרכים נכללים בסכנה, וכמו שכתבו בירושלמי ש"כל הדרכים בחזקת סכנה" ולכן גם אם לא אירעה סכנה מיוחדת הם צריכים לברך הגומל, הואיל "והדבר מצוי להסתכן". תוספות הרא"ש חולק על דברי המאירי, ולדעתו מה שכתוב בירושלמי שכל הדרכים בחזקת סכנה זה נכון רק לגבי תפילת הדרך, אבל ברכת הגומל היא במקום קרבן תודה, ולכן אין לברך אלא אם כן נכנסים למקום סכנה ממש, וכתב שמהערוך משמע שגם בלי סכנה שקרתה מברכים הגומל. המשנה ברורה (ביאור הלכה ריט ד"ה יורדי הים) כתב שמסתבר שאם אדם הלך במדבר, גם אם לא אירעה לו כל סכנה בפועל, צריך לברך ברכת הגומל, ואע"פ שבפסוק נכתב שהאנשים היו בסכנה, הפסוק מתאר מצב שיכול לקרות, ולא אירוע שבהכרח קרה.

רב האי גאון נשאל (אוצר הגאונים ברכות) מדוע סדר החייבים בהודאה בגמרא אינו לפי סדרם בפסוק, וענה שבפסוק חייבי ההודאה מסודרים לפי השכיחות והדבר הכי שכיח זה הולכי דרכים, ואילו בגמרא המקרים מסודרים לפי רמת הסכנה, ויורדי הים הם הכי קרובים לסכנה. הרב שילה רפאל (תחומין י' עמ' 110)

נקודה למחשבה

הרב דב קדרון

מכון הלכה ברורה ובירור הלכה

האם אפשר לעשות קידוש על כוס חד פעמי?

ברכות נא ע"א

הוסיף שאולי דברי האגרות משה נאמרו לגבי כוס חד פעמי העשוי מנייר, שמתבלה ונקרע מעצמו ואינו מתקיים, כפי שהיה בזמנו, אבל אלו העשויים מפלסטיק שמתקיימים - אין בהם כל חיסרון. הוא הוסיף, שלמרות שלאורח חשוב לא נותנים לשתות בכוס חד פעמי, מכל מקום מכיוון שלסתם אורחים נותנים לשתות מכוס כזה - הרי זה כלי, שהרי לקידוש ולברכת המזון אין צורך דווקא בכלי חשוב מאוד, ולכן אף לכתחילה ניתן להשתמש בכוס חד פעמי לקידוש.

על פי זה פסק בעל אגרות משה (או"ח ח"ג סימן לט) שאסור להשתמש לקידוש או לברכת המזון בכוס חד פעמי מנייר, כי לכוס כזה אין שום חשיבות, ורק אם אין ברירה, במצב בו אין כוס אחר, אולי אפשר להקל להשתמש בזה. מדבריו עולה שכוס חד פעמי אינו נחשב כלי על פי גדר ההלכה ולכן אסור להשתמש בו. אולם הגרי"ש אלישיב זצ"ל פסק להקל בזה, ואמר שגם כלי חד פעמי נחשב לכלי, ובעצם אפשר להשתמש בו כמה וכמה פעמים, אלא שמתעצלים ולא שוטפים אותו, אך מבחינת ההגדרה זהו כלי לכל דבר. הוא

עשרה דברים נאמרו בגמרא לגבי כוס של ברכת המזון, ואחד מהם הוא שצריך להיות "כוס חיי". תוספות (נ ע"ב ד"ה מודים) מפרשים בפירושם השלישי שהכוונה היא שהכוס צריך להיות שלם, ללא שבירה, וכך נפסק להלכה. וכתב המשנה ברורה (קפג סק"א) שצריך שלא יהיה גוף הכוס שבור ולא פגום בשפתו אפילו חיסרון מועט, ואפילו אם גוף הכוס שלם רק בסיסו נשבר ואפילו יכול לעמוד על בסיסו - יש להקפיד לא להשתמש בו.

יש לי מונח

ביאור מונח תלמודי בדף היומי

הרב ינון קליין

"אין משגיחין בבת קול"

ברכות נג ע"א

"והלכה כדברי ב"ה פשיטא, דהא נפקא בת קול! איבעית אימא: קודם בת קול, ואיבעית אימא: לאחר בת קול ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול".

רבי יהושע זה הוא המסיפור המפורסם על תנורו של עכנאי (ב"מ נט ע"ב). בסיפור, למרות שיצאה בת קול ואמרה שהלכה כרבי אליעזר, אמר רבי יהושע שאין הלכה כמותו מאחר ש"לא בשמיים היא" ואין משגיחין בבת קול, אלא, ההלכות נפסקות כאן, בעולם הזה, לפי הבנת החכמים.

תוס' (ד"ה ורבי) מעוררים בעיה: מצד אחד, בתנורו של עכנאי פסקנו כרבי יהושע שלא משגיחין בבת קול, אך מצד שני בכל הש"ס הלכה כבית הלל, מפני שיצאה בת קול ואמרה שהלכה כמותם.

התוס' מתרצים קושיה זו ומבארים שהסיבה שהלכה כבית הלל היא מפני שהם היו הרוב, וידוע שהלכה כרבים, שנאמר (שמות כג ב): "אחרי רבים להטות". לכן אין סתירה בין הסוגיות. כאשר הבת קול מתנגדת לדברי הרבים, אין משגיחין בבת קול. כאשר הבת קול מסייעת לרבים, הלכה כמותה.

אך גם אחרי דברי התוס', השאלה עומדת, במקומות רבים בש"ס מצאנו שנשמכו בפסק הלכה על גילויים שמימיים, כגון: בת קול, חלום, רוח הקודש וכדומה. והרי "לא בשמים היא", ופסק הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ט הל' א): "שכל דברי תורה מצווין אנו לעשותן עד עולם, וכן הוא אומר חוקת עולם לדורותיכם, ונאמר לא בשמים היא, הא למדת שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה". ומה המקום של גילויים שמימיים בפסיקת הלכה?

הגאון רצ"ה קוק זצ"ל (הערות למשפט כהן עמ' שסז) מבאר שהגילויים האלו לא באו אלא לעורר ולהדגיש סברות שכבר היו קיימות לפני כן, כמו בדוגמא שלנו שבית הלל היו הרוב ולכן הלכה כמותם, ובאה הבת קול להדגיש את הנקודה הזו:

שהגילויים האלו לא באו אלא לעורר ולהדגיש סברות שכבר היו קיימות לפני כן, כמו בדוגמא שלנו שבית הלל היו הרוב ולכן הלכה כמותם, ובאה הבת קול להדגיש את הנקודה הזו

"שכן גם אותו צד של בשמיים, באותם העניינים של הגדולים ההם, לא היה בעצמו המכריע והמחליט את ההלכה בהם, אלא רק המעורר והגורם, לפי מעלת סגולתם האישית, לכון בירור הלכה לפי דרכיה של תורה ומתוך מקורותיה, וכשהתאימו מסקנותיו לתכנם של אותם הגילויים הרחוניים הוכרעה והחליטה ההלכה, ולפי דעתם ונטייתם של הגדולים ההם הובלטו ופורסמו עם זה ידיעות אותם הגילויים".

[בעניין פסיקה על פי גילויים שמימיים עיינו עוד בהקדמת הר"ר מרגליות לשו"ת מן השמיים, ובשו"ת בייע אומר ח"א או"ח סי' מא].

חסידות על הדף

הרב אורי גמסון

אין מתמודדים עם שונאי ישראל

ברכות נג ע"ב

כאשר יונה נמצא בספינה והספינה עומדת לטבוע, פונה אליו רב החובל ומבקש ממנו להתפלל. משום שבתפילה זו טמון הכוח לעצור את הסערה. קולו של רב החובל הצועק ליונה להתפלל, אומר הערבי נחל, הוא הקול שמלווה את העם בתקופות הקשות שלו.

זהו קולו של משה שפונה לעם ואומר לו (דברים ד, ל-לא): "בצר לך... ושבתי עד ה' אלקיך", ובוהו הוא בעצם אומר להם את המסר של רב החובל: כאשר תתקלו בעת צרה, פשוט תפנו אל ה'.

סיפורו האישי של יונה הנביא הוא סיפורו של העם כולו, ובסיפור זה מקופל סוד קיומו של העם היהודי כנגד האיומים שקמים עליו

זהו גם קולו של שלמה שפונה לעם ואומר לו (שיר השירים א, ח): "אם לא תדעי לך היפה בנשים" - אם לא תדעו מה לעשות בזמן הצרות, "צאי לך בעקבי הצאן" - לכו וראו מה עשו אבותיכם בתקופות הקשות, כמו במצרים, כאשר הם צעקו אל ה' שיושיעם והוא עזר.

את הרעיון הזה מלווה הערבי נחל במשל על מלך שכעס על בנו ונשבע שלא יכנס אליו לארמון. לאחר שסולק בן המלך מהארמון באו ליסטים ושבו אותו. לאחר ששמע המלך שבנו נשבה על ידי ליסטים הוא יצא למסע לחפש אחריו, אבל הליסטים היו מתוחכמים מספיק, והם הלבישו את בן המלך כך שאף אחד לא יוכל לזהות מי הוא.

כאשר ראה בן המלך את אביו, וראה שאביו איננו מזהה אותו, הוא פתח בצעקות "אבא תציל אותי", משום שידע שאת קולו יכיר אביו מיד, ואכן כך היה.

כאשר אנחנו מרגישים חנוקים מהצרות שסביבנו, יש עצה אחת - הבה נתפלל ונצעק אל ה', את הקול הזה הוא מכיר היטב ואוהב, ומובטח לנו שכאשר ישמע את קול הצעקה הזה, הוא לא ישיב את פנינו ריקם.

"רבה בר בר חנה הוה קאזל בשיירתא, אכל ואשתלי ולא בריך; אמר: היכי אעביד? אי אמינא להו אנשאי לברך - אמרו לי: בריך, כל היכא דמברכת לרחמנא מברכת. מוטב דאמינא להו אנשאי יונה דדהבא. אמר להו: אנטרו לי, דאנשאי יונה דדהבא. אזיל וברך, ואשכח יונה דדהבא. ומאי שנא יונה? דמתילי כנסת ישראל ליונה, דכתיב: 'כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ' - מה יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה, אף ישראל אינן ניצולין אלא במצות".

בכל דור ודור עם ישראל מתמודד מול איומים שונים, של אומות שונות המבקשות ללכלותו. בכל דור האיומים לובשים ופושטים צורות, אך הצד השווה שבכולם הוא שהם תדיר מבקשים להכרית את עם ישראל.

איך אפשר לעמוד איתן בתקופות כאלו? מאיפה אפשר לשאוב את הכוח בשביל להמשיך להחזיק מעמד ולדעת שהכל יהיה בסדר?

בסיפור המופיע בגמרא, רבה בר בר חנה בוחר לומר לאנשי השיירה שיחכו לו בכדי שיוכל לברך ברכת המזון במקומו. הוא איננו מעוניין לומר להם שהסיבה לעיכוב היא כי הוא שכח לברך, או הוא אומר להם כי שכח יונה מזהב. את הסיבה לכך שהוא בחר לומר דווקא "יונה" מזהב, מסבירה הגמרא בכך שעם ישראל נמשלו ליונה.

פשט הדברים, כפי שגם מובן מתוך הגמרא שדנה בדמיון שבין כנפי היונה למצוות, הוא שעם ישראל נמשלו לציפור הקרויה יונה.

בנקודה זו נוגע רבי דוד שלמה אייבשיץ, בספרו ערבי נחל (דברים, יו"כ, דרוש ב), כאשר הוא מפרש את ההקבלה בין היונה ועם ישראל באופן אחר לגמרי.

אחד הסיפורים המשמעותיים שהיו בהיסטוריה היהודית היה סיפורו של יונה הנביא עם כל מה שעבר עליו. שמו של הנביא נגזר משמה של הציפור, מה שמספר לנו כי ישנו קשר פנימי בין השניים, וממילא גם בינו ובין העם הנמשל ליונה, שכן סיפורו האישי של יונה הנביא הוא סיפורו של העם כולו, ובסיפור זה מקופל סוד קיומו של העם היהודי כנגד האיומים שקמים עליו.

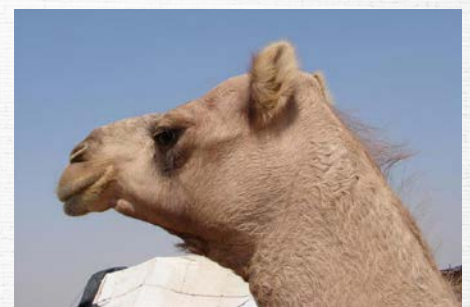
גמלא פריצא

ברכות נד ע"א

"זמנא חדא הוה קאזיל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא, איתפרקא ליה אשיתא, על לגוה... כי מטא לרסתקא דמחוזא, ברוך: ברוך שעשה לי נס בגמל".

על מהותו של גמלא פריצא אנו לומדים מפירוש רש"י במקום: "גמל משוגע, שעסקיו רעים", וכן מפירוש הערוך (ערך "גמל") שפירש: "גמל שהיה נושך".

לפי הידוע לנו, גמלים עוללים להשתולל בעיקר בעונת הרבייה. רס"ג בפירוש על ברכות (על פי כת"י שנמצא בגניזה וביאור הרב שלמה אהרון ווערטהיימער הנקרא "יד אהרון") קושר בין שתי התופעות. כותב רס"ג: "גמלא אפרצא - גמל ששימש עם אשתו". מעיר "יד אהרון": "ורס"ג כנראה מפרש אותו מלשון פריצות לאמר הפך הצניעות (וע"ד זה בעוקצין פ"ג מ"ו פריצי זיתים ומפ' בגמ' ב"מ ק"ה רשעי זיתים) ור"ל גמל שהיה פרוץ כי מטבע הגמל להיות צנוע בתשמישו וכו'".

גמלא פריצא - נוקס ונוטר

חנוך פלסר משדה אליהו שלח אלי את הסיפור הבא ככתבו וכלשונו:

"סיפור ששמעתי מאבי ע"ה על אירוע שצפה בו בשנות ה-30. מול ביתם בכפר סבא גר וטרינר. יום אחד אחה"צ, כשישב בנחת על מרפסת ביתו הגיע לפתע גמל. פרץ לחצר ודהר לעברו בנסיון לתקוף אותו. הוא הספיק להימלט לתוך ביתו. לאחר זמן מה, הגיע ערבי נוהג הגמלים, הרגיע את הגמל המשתולל וסיפר: כשנה לפני כן היה הגמל בטיפול בבית הווטרינר שעקר לגמל שן, דבר שמאוד הכאיב לו. באותו יום הלך הערבי עם שיירת גמלים ליד קלקיליה ולפתע החל הגמל להשתולל, עזב את השיירה ושעט לעבר כפר סבא. הישמעאלי הבין כנראה את העומד להתרחש ורדף אחריו..."

מאוחר יותר הוסיף חנוך סיפור ששמע מפועל ערבי בשם ואליד עתאמללה מנהל חברת "בוני העמק" מפ"י זקני כפרו:

"אתה יודע שהגמל שומר כעס? - מעשה אמיתי שקרה בכפר ריינה בימים שהבהמות ישנו בקומת הקרקע והאנשים בעליה. בעל גמל הכה והרגיז את הגמל שלו וידע שתגיע נקמה. בדרך כלל הוא ישן בקומת הקרקע בסמוך לבהמות אך באותו לילה הניח את השמיכות והכילה כאילו הוא ישן במיטה ועלה לישון בעלייה. כצפוי, הגמל ניגש בלילה אל המיטה למטה, בעט ורמס במטרה להרוג את בעליו (שכאמור לא ישן שם). הנ"ל התעורר, הציץ מלמעלה, וצעק על הגמל שכל כך נבהל, נפל ומת במקום".

מעיון במקורות מידע אינטרנטיים ניתן ללמוד שגמלים עוללים להשתולל לעיתים מסיבות נוספות. ככלל הם סבלנים, אך בעקבות הטרידה ממושכת הם עוללים "לצאת מן הכלים". בעבר דווח בעיתונות על גמל שהשתולל בכביש "חוצה ישראל", סיכן את כלי הרכב שחלפו בכביש וניסה לנשוך פקח

תורה, חברה ומדינה

הרב יהודה זולדן

מפמ"ר תושב"ע, משרד החינוך

בחירות - אין ממנים פרנס אלא אס כן נמלכין בציבור

ברכות נה ע"א

"אמר רבי יצחק: אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכים בצבור, שנאמר 'ראו קרא ה' בשם בצלאל' (שמות לה, ל). אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה, הגון עליך בצלאל? אמר לו: רבונו של עולם אם לפניך הגון, לפני לא כל שכן? אמר לו: אף על פי כן לך אמור להם. הלך ואמר להם לישראל: הגון עליכם בצלאל? אמרו לו אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון, לפנינו לא כל שכן?"

דברי רבי יצחק הם הבסיס ההלכתי לתוקפם ומעמדם של בחירות שמבטאים את רצון העם והסכמתו למנהיגות. "נמלכין בציבור" - נוטלים עצה מהציבור. המלך שנבחר הוא התוצר של אותה התייעצות.

השתתפות בבחירות, באמצעות תיקבע המנהיגות של עם ישראל בארצו, היא מצווה מהתורה

לא רק מלך, אלא כל מנהיג שמוביל אחרים, עליו לקבל את הסכמתה של הקבוצה אותה מנהיג או פועל בשמה. בצלאל התמנה לתפקיד מוגדר - בנין המשכן, אך היה עליו לקבל את תמיכת עם ישראל בהיותו שליח הציבור. המשכן לא נקרא בשום מקום משכן בצלאל, כי הוא בנה אותו בשם עם ישראל.

החתם סופר (שו"ת חושן משפט, סימן יט) נשאל אודות רב שהתמנה ע"י השלטון, האם יש תוקף למינויו? לאחר שהביא גמרא זו כתב החתם סופר: "מעלתו יפוט אדם, אם בצלאל שהיה מלא בחכמה ובתבונה ובדעת, צוה עליהם הקב"ה ע"י שלוחו הנאמן משה רבנו ע"ה, ולא רצה להכריחם להתמנות, שלא בשאלת פיהם ורצונם, ואיך יתמנה שום אדם בשום התמנות, מבלי שאלת פי ורצון רוב הקהל?"

השתתפות בבחירות, באמצעות תיקבע המנהיגות של עם ישראל בארצו, היא מצווה מהתורה. "כי תבוא אל הארץ... ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי, שום תשים עליך מלך" (דברים יז, יד-טו). "שום תשים" ולא "שום אשים". "דאת הוא דשוי עלך" (ירושלמי סנהדרין ב, י), אנו הם אלו שמצווים לשים עלינו מנהיגות בארץ.

דף עזר שימושי ללומד

ברכות נב ע"א

ב"ש אומרים: מברך על היום ואח"כ מברך על היין

1

וסברי בית שמאי דברכת היום עדיפא?
והתניא: הנכנס לביתו במוצאי שבת - מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הבדלה,
ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלושן כולן לאחריו.

והתניא	(ב"ש?)	אם יש לו מספיק יין:	יין	מאור	בשמים	הבדלה	(מזון)
		אם אין לו אלא כוס אחד:	מזון	יין	מאור	בשמים	הבדלה

2

והא, ממאי דב"ש, היא דלמא ב"ה היא?
לא ס"ד דקתני: מאור ואח"כ בשמים,
ומאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא - ב"ש, דתניא:
א"ר יהודה:
לא נחלקו בית שמאי וב"ה על המזון שבתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף,
על מה נחלקו על המאור ועל הבשמים -
ב"ש אומרים: מאור ואחר כך בשמים, וב"ה אומרים: בשמים ואחר כך מאור.

רבי יהודה	ב"ש	מזון	מאור	בשמים	הבדלה
	ב"ה	מזון	בשמים	מאור	הבדלה

3

וממאי דבית שמאי היא ואלילבא דרבי יהודה,
דילמא בית הלל היא ואלילבא דרבי מאיר?

רבי מאיר (משנה נא):	ב"ש	נר (מאור)	מזון	בשמים	הבדלה
	ב"ה	נר (מאור)	בשמים	מזון	הבדלה

4

לא ס"ד,
דקתני הכא במתניתין: בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה, ובית הלל אומרים נר ובשמים מזון והבדלה,
והתם בברייתא קתני: אם אין לו אלא כוס אחד - מניחו לאחר המזון ומשלושן כולן לאחריו,
שמע מינה דבית שמאי היא ואלילבא דרבי יהודה.

5

ומכל מקום קשיא!
קא סברי בית שמאי שאני עיולי יומא מאפוקי יומא -
עיולי יומא - כמה דמקדמינן ליה עדיף,
אפוקי יומא - כמה דמאחרנינן ליה עדיף כי היכי דלא להוי עלן כמשוי.

מה מצפה לנו השבוע בדף היומי?

כזית - מותר לאבדם ביד.

* נהגו העם כבית הלל לפי רבי יהודה שיש לברך על הבשמים ואח"כ על הנר.

* לדעת ב"ה הרבה מאורות יש באש, ולכן יש לברך בורא מאורי האש.

ברכות נ"ג

* נר ששבת ממלאכת עבירה - מברכים עליו בהבדלה.

* רק אש שהודלקה כדי להאיר מברכים עליה בהבדלה.

* אין מברכים על בשמים שאין עיקר הכוונה בהבאתם להנאת הריח (ולכן אין מברכים על בשמים של בית הכסא).

* היה מהלך בשוק של עבודה זרה ונתרצה להריח הרי זה חוטא.

* לדעת רב: ניתן לברך על הנר אפילו בריחוק מקום (אם יש בו אור בשיעור כזה שאם היה עומד קרוב לנר היה יכול ליהנות מאורו), ולדעת רבא: צריך המברך לעמוד בסמוך לנר ממש.

* מי שאכל ושכח ולא בירך - נחלקו ב"ש וב"ה אם יחזור למקומו ויברך, אך אם הלך ממקום אכילתו במזיד - לדברי הכל יחזור למקומו ויברך.

* ישנה מחלוקת תנאים מי גדול ממי - העונה אמן או המברך.

ברכות נ"ד

* פרק תשיעי, המתחיל בעמוד זה, עוסק בדיני ברכות ההודאה והשבת.

* על נס של רבים - כולם חייבים להודות, על נס של יחיד - רק אותו אדם שנעשה לו נס חייב לברך.

* הבריייתא מפרשת מקומות שהרואה אותם צריך להודות ולשבח על הניסים שנעשו בהם.

* אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הצדיקים.

* ארבעה צריכים להודות ולברך (ברכת הגומל, בפני עשרה אנשים) לאחר שיצאו מסכנה שהיו בה: יורדי הים, הולכי מדברות, מי שהיה חולה ונתרפא, מי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא.

* צריכים שימור מן המזיקים: חולה, חתן, כלה, יולדת, אבל, תלמידי חכמים בלילה.

ברכות נ"ה

* כל זמן שביהמ"ק קיים - מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו - שולחנו של אדם מכפר עליו.

* שלושה צריכים רחמים (כדי שיבואו): מלך טוב, שנה טובה, וחלום טוב.

* אין מעמידים פרנס על הציבור אא"כ נמלכים בציבור תחילה.

* כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים.

* הרואה חלום ונפשו עגומה ילך ויטיבנו בפני שלשה (והגמרא מפרשת את סדר הטבת החלום).

* מי שראה חלום ולא יודע מה ראה - הגמרא מביאה נוסח תפילה שעליו לומר בזמן ברכת כהנים.

* זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם.

* כל החלומות הולכים אחר הפה (=קיום החלומות הוא כפי שנפתרו בפיו של הפותר), אם הפתרון הוא מעין החלום.

* אין מראים לו לאדם אלא מהרהורי לבו.

ברכות נ"ו

* הגמרא מספרת על 13 חלומות זהים שחלמו אביי ורבא והלכו לבר הדיא שיפתור להם אותם - לאביי (שנתן לו שכר) פתר בר הדיא את החלומות לטובה, ולרבא (שלא נתן לו שכר) פתר את החלומות לרעה.

* הגמרא מספרת על 4 חלומות נוספים שרבא חלם ובר הדיא פתר לו לרעה, ועל 5 חלומות נוספים שהוא פתר לו לטובה לאחר שנתן לו שכר.

* קללת חכם אפילו בחנם היא באה.

* גלות מכפרת עון.

* הגמרא מבארת מה הרמוז למי שראה בחלום את אחד המראות הבאים: באר, נהר, צפור, קדרה, קנה, קנים, שור, חמור, חתול, ענבים, סוס לבן או אדום, ישמעאל, גמל, פינחס, פיל.

* רבי יהושע בן לוי מפרט איזה פסוק (חיובי) יש להשכים ולומר (קודם שיקדמונו פסוק שלילי) מי שראה בחלום את אחד הדברים הבאים: נהר, צפור, קדרה, ענבים, הר שופר, כלב, ארי, תגלחת, באר, קנה, שור.

ברכות נ'

* לדעת רבי עקיבא (והלכה כמותו): מעשרה אנשים ומעלה - נוסח הוימוץ זהה, אך רבי יוסי הגלילי חולק, כי לדעתו לפי רוב הקהל הם מברכים.

* ג' שישבו לאכול כאחת ועדיין לא אכלו / ג' שישבו לאכול כאחת אע"פ שכל אחד ואחד אוכל ממכרו - אינן רשאין ליחלק.

* כוס של ברכה - אין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים (כדי שיהיה מצוה מן המובחר).

* שכח והכניס אוכלין לתוך פיו בלא ברכה: במשקין - בולען בלא ברכה, במאכל לא מאוס - פולטן ומברך וחוזר ואוכל, במאכל מאוס - מסלקן לצד פיו ומברך.

ברכות נ"א

* אל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו.

* כל המברך על כוס מלא - נותנים לו נחלה בלי מצרים / זוכה ונוחל 2 עולמות.

* אין מסיחין על כוס של ברכה (משאחזו עד שיברך).

* הגמרא מכריעה להלכה שגם האוכל ומהלך מברך בישיבה.

* פרק שמיני, המתחיל בעמוד זה, עוסק בדינים השייכים לקודם הסעודה ולאחר הסעודה, ובדיני הבדלה, ברכה אחרונה ועניית אמן.

* לדעת ב"ש: מברך על היום ואח"כ מברך על היין, ולדעת ב"ה: מברך על היין ואח"כ מברך על היום - ובבריייתא ובגמרא מבואר טעמי המחלוקת.

ברכות נ"ב

* לדעת ב"ש: במוצאי שבת אומר את ברכת היום ("הבדלה") בסוף, כי עדיף לדחות את הוצאת השבת ככל האפשר (ולהיפך מכך בכניסת השבת).

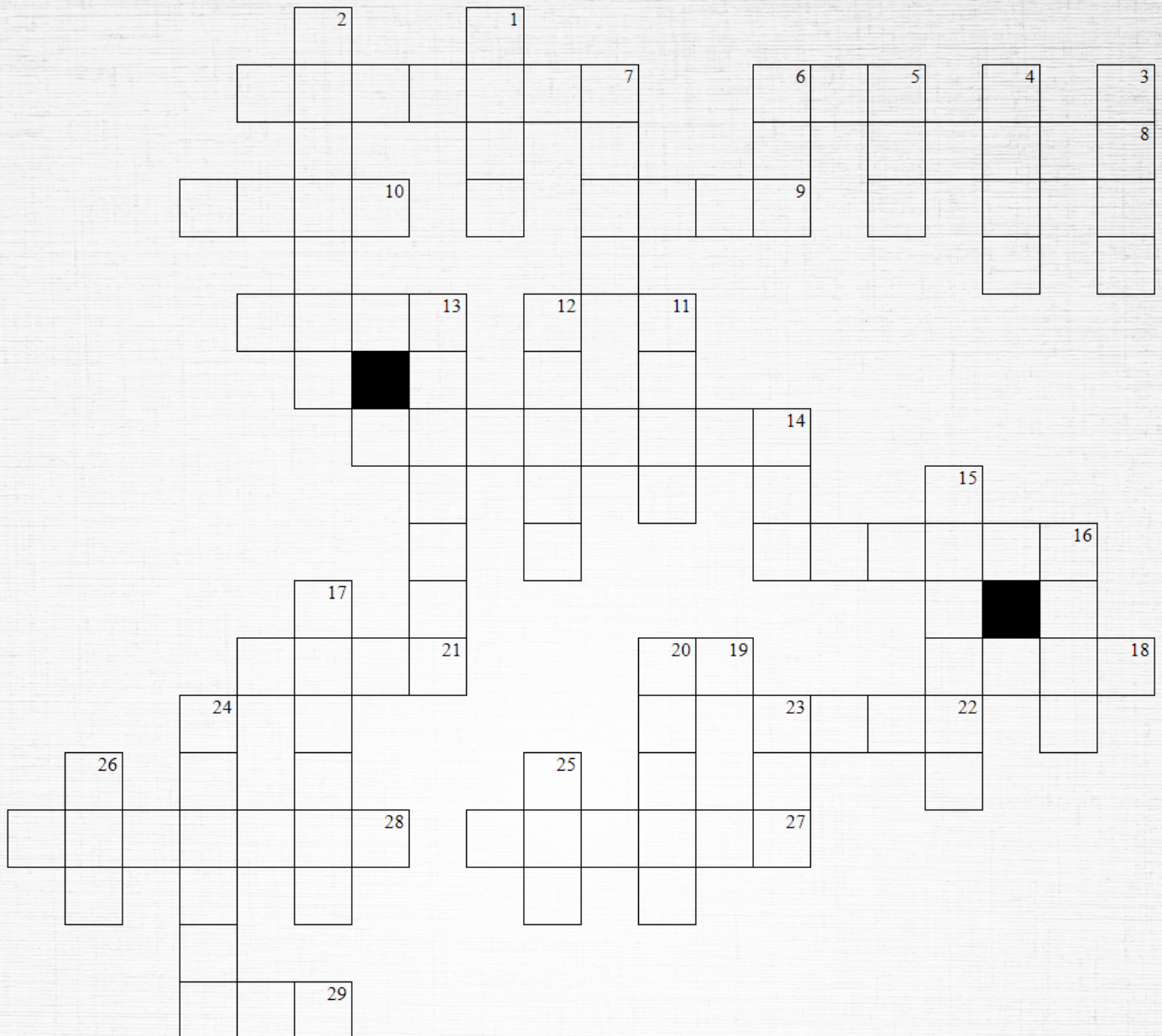
* המברך (ברכת הנהנין) - צריך שיטעום (מאותו דבר שבירך עליו).

* טעמו (מכוס של יין) - פגמו (מלשמש ככוס של ברכה).

* תכף לנטילת ידיים סעודה.

* לדעת רבי יוחנן: פירורים שאין בהם

מאוזן

5. יכול לצרף אם אין אלו רואים את אלו (נ:)
7. ידים אלו פסולות לברכה (ג:)
8. מלך טוב שנה טובה וחלום טוב זקוקים לכך (נה:)
9. עין הרע לא שולטת בזרעו (נה:)
10. פגמו (נב:)
13. לדעת רבי יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה שהוא בתחלה (נב:)
14. אסור לזרוק אותן לפני חתן וכלה לא בימות החמה ולא בימות הגשמים (נ:)
16. הרואה אותו בחלום תפלתו נשמעת (נו:)

18. כלי חרס (ג:)

19. כל החלומות הולכים אחריו (נה:)
21. ממהרים לו יותר מן העונה (ג:)
22. על נס זה כולם חייבים לברך (נד:)
27. אין מברכים על גחלים אלו (ג:)
28. החשש שבגללו לדעת ב"ש אסור להשתמש בכלי שנטמאו אחוריו במשקין (נב:)
29. פירורין שאין בהם שיעור זה מותר לאבדן ביד (נב:)

מאונך

1. כנסת ישראל נמשלה אליה (ג:)
2. אין מברכים על כוס זו (נא:)
3. אין מעמידין אותו על הצבור אלא אם כן נמלכים בצבור (נה:)
4. לא ניתן לעשות למפרע (ג:)
5. נחלקו התנאים אם מעכב את הברכה (ג:)
6. ב"ש וב"ה נחלקו אם מותר להשתמש בשולחן זה (נב:)
7. של בית רבן גמליאל לא היו אומרים מילה זו בבית המדרש (ג:)
11. מכפרת עוון (נו:)
12. אין משגיחין בה לדעת רבי יהושע (נב:)

13. שניהם הלכו בסוף מחנה ישראל (נד:)

14. אחד המקומות בו נעשה נס למר בריה דרבינא (נד:)
15. ב"ש וב"ה נחלקו אם מותר להשתמש בשמש זה (נב:)
16. אשתו של רב נחמן (נא:)
17. פותר חלומות היה (נו:)
20. ארבעה צריכים לברך ברכה זו (נד:)
23. המברך על כוס זו נותנין לו נחלה בלי מצרים (נא:)
24. הולכים אחר הפה (נו:)
25. עד כ"ב שנה יצפה אדם לחלום זה (נה:)
26. האומר למי שאכלנו משלו (ג:)

חידת אתגר

יואב שלוסברג

החידון והחוויה

שתיהן קרובות אחת לשנייה.
האחת קשורה לכניסה והאחרת ליציאה.
ביציאה יש היכר בין מה שנמצא
בראשונה לשנייה.

מי העריס? מהי הכניסה?
מהי היציאה? ומהו ההיכר?

את התשובות יש לשלוח עד
יום ראשון הבא (ה' באדר)
לדוא"ל:

daf-yomi@daf-yomi.com

בין הכותרים נכונה יוגרל
"מטבע הדף היומי"

חידות וחידודים על הדף

אריה פלהיימר

1. באיזה עניין נזכר:

א. "ארבע מאה דני דחמרא" (וכן
במקום אחר במסכת!)?

ב. בועז?

ג. "פילא דעייל בקופא דמחטא"?

2. מי הוא זה ואיזה הוא:

א. שעשה מעשה מסוים בנסיבות
מסוימות במקום מסוים ובירך עליו
כדת וכדין, ולמחרת - באותן נסיבות
ועל פי ההלכה - לא בירך עליו?

ב. המצורע, שאליבא דהדרשן
בגמרא (ובניגוד לכל הפרשנים
האחרים בתורה על אתר) שמו הפרטי
(המופיע בתורה) פותח באות ה"א?

ג. הצדיק בהיגד "ועל ל... אומר ברוך
זוכר את הצדיקים"?

3. מה המשותף ל:

א. חולה, חתן וכלה?

4. שונות:

א. מאפיין בולט בהווי קריאת התורה
אצל התימנים הוא "התיקון הכללי",
דהיינו, כל הציבור "מתנפל" על
בעל הקריאה השוגה בניסיון לתקן
את שגיאתו. היכן מצאנו תופעה זוה
בענייננו?

ב. מדוע לא רצוי להתפלל תפילת
ערבית של מוצאי שבת בשעה
מוקדמת יחסית?

ג. באילו נסיבות, דווקא נוכחותו של
הרב הראשי, למשל, מונעת אמירת
ברכה?

ד. איזה נוהג מחייב בית המדרש
מצביע על ההסתייגות היוצאת דופן
מביטול תורה שם?

ה. איזו הלכה מוסברת בהיגד: "מפני
שבנות ישראל מקטרות...?"

ו. על איזו מילה שואלת הגמרא אם
הכתיב שלה באות א או באות ע?

ז. ידוע הסיפור על אם רש"י, שבזמן
הריונה ניצלה מדריסת סוסו של
פרש לאחר שהקיר שעליו נשענה
שקע לאחור. הזכור לך סיפור דומה
בענייננו?

ספר שאלות ותשובות בענייני הדף היומי

הספר מכיל אוסף רחב של יותר מ-150 שאלות ותשובות בענייני הדף היומי, שנשאלו בשנים האחרונות על ידי לומדי הדף היומי בסכדות השו"ת, באתר "פורטל הדף היומי" ובאתרים נוספים. השאלות והתשובות עוסקות בנושאים הבאים: הדרכה בלימוד, קביעות בלימוד, סיום מסכת ושאלות כלליות בנושאי הדף היומי. * לאורך הספר משולבות אנקדוטות מעניינות אודות הדף היומי והרב מאיר שפירא מלובלין *

לפרטים נוספים: daf-yomi@daf-yomi.com

קהילה לומדת

בית הכנסת משכן מיכאל, רעננה

כך זה התחיל

"בזמן של תחילת המחזור האחרון של הדף היומי, המחזור ה-13", מספר מגיד השיעור הרב אביחי קצין, "סיימתי שמונה שנים בהן שידרתי בכל בוקר תכנית על פרשת השבוע ברדיו קול חי. חכתי בדעתי מה לעשות עם הזמן שהתפנה, והחלטתי שישוד שיעור לדף יומי יהיה רציון טוב. כמובן שלא ידעתי מה תהיה ההיענות, אולם גם האמנתי וגם פעלתי לגיוס לומדים בבית הכנסת השונים. מכיוון שהיה קיים בבית הכנסת שיעור דף יומי שניתן כבר כמה שנים על ידי עמיתי הרב שלמה אישון, המתקיים בשעות הערב, החלטתי שהשיעור החדש יתקיים בשעות הבוקר, זמן שגם נראה לי מתאים יותר עבורי, שכן אינו מתנגש בחתונות, שיעורים אחרים וכדומה. ההיענות הייתה מפתיעה, ופעמים שאנו מתקבלים ל-30 לומדים".

ריתחא דאורייתא

מיומו הראשון, מתנהל השיעור

שלא על מי מנוחות... מגיד השיעור מעורר מעורבות של הלומדים והטונים של הוויכוחים עולים לפעמים לאוקטבות גבוהות. דרך העברה זו מגרה את הלומדים לחשיבה ולמעורבות בתהליך לימוד הדף. אמנם קורה לפעמים, שבגלל הדיונים שבהם שותפים הלומדים, נוצר פיגור ב"מרדף היומי", אולם במקרים כאלו פעמים מאריכים את זמן השיעור או מוסיפים כמה שיעורי השלמה. בסופו של דבר, ב"ה, כשעם ישראל הגיע לסיום הש"ס הגענו גם אנחנו לשם.

רדיו ואינטרנט

במשך כמה שנים שודר השיעור בכל בוקר גם ברדיו "גלי ישראל", וכמעט מיומו הראשון עולה השיעור לאינטרנט באתרים שונים הן באודיו והן בוידאו, ואת שתי הגרסאות ניתן למצוא בפורטל הדף היומי.

הרב קצין מספר קוריוז איך בזמנו שהה בווינה, עומד ליד בית הכנסת הגדול וממתין לתפילת מנחה. לפתע עבר מישוה ואמר לו: "אני מכיר אותך

מאיזה שהוא מקום, נכון?". לאחר שהרב קצין השיב לו שאינו מכיר, נזכר הלה ואמר: "נזכרתי, אתה מהדף היומי באינטרנט!" - הוכחה נוספת איזו תרומה תורם האינטרנט להפצת תורה בכל רחבי העולם.

לצפייה
בקטע
מהשיעור:

לכל שיעור
הרב קצין
בפורטל
הדף היומי:

מגיד השיעור:

הרב אביחי קצין.

מקום השיעור:

בית כנסת "משכן מיכאל", רחוב אברבנאל 7, רעננה.

שעת השיעור:

7:30.

מספר המשתתפים:

כ-25 לומדים.

סוג המשתתפים:

מגוון מאוד, מצעירים עד אנשים מבוגרים בעלי תשורות.

משך זמן השיעור:

45 דקות.

אופי השיעור:

נמסר בעברית בצורה רוהטה וקצרה.

כמה שנים השיעור מתקיים:

7.5 שנים (מתחילת מסכת שבת במחזור הקודם).